

Cuprins

Mulțumiri	11
Introducere	13
Contextul cercetării	13
Precizări terminologice	16
Obiectivele cercetării	18
Obiectivul fundamental	18
Obiectivele secundare.....	18
Întrebările cercetării	18
Etapele cercetării.....	19
Capitolul I	
Integrarea socio-profesională	21
1.1. Integrarea socială – delimitări conceptuale	22
1.1.1. Acomodarea	22
1.1.2. Adaptarea	23
1.1.3. Participarea	26
1.1.4. Integrarea socială propriu-zisă	26
1.2. Integrarea în familie – provocări și realități ale rolurilor și statuturilor	29
1.2.1. Familia și rolurile sociale din cadrul acesteia.....	31
1.2.2. Starea de sănătate a persoanei – factor determinant al integrării	41
1.3. Teorii contributorii la desfășurarea procesului de integrare	46
1.3.1. Teoria constructului personal	48
1.3.2. Teoria copingului	52
1.3.3. Teoria rolurilor	56
1.4. Misiunile în teatrele de operații.....	61
1.4.1. Influențele cauzate familiilor de veterani ca urmare a participării acestora la misiuni	62
1.4.2. Misiunile din teatrele de operații și influența factorilor stresori asupra acestora	65
1.4.3. Impactul desfășurării unei misiuni asupra familiei	70

Capitolul II

Metodologia cercetării	75
2.1. Paradigma cercetării.....	77
2.1.1. Cercetarea calitativă	78
2.1.2. Studiul de caz.....	80
2.1.3. Interviu semi-structurat.....	85
2.1.4. Observația	90
2.1.5. Teoria fundamentată pe date.....	95
2.2. Designul cercetării	101
2.3. Etapa 1	111
2.3.1. Populația cercetării	116
2.3.2. Metodologia eșantionării.....	118
2.3.3. Selecția subiecților	121
2.3.4. Instrumentele cercetării	123
2.4. Etapa 2	127
2.4.1. Investigarea datelor calitative	130
2.4.2. Selectarea codurilor	133
2.5. Etapa 3	135
2.5.1. Interpretarea datelor	135
2.5.2. Construcția teoriei	136
2.6. Poziția cercetătorului.....	138
2.7. Etica cercetătorului.....	139

Capitolul III

Rezultate	142
3.1. Identificarea percepțiilor individuale despre integrarea socio-profesională	142
3.2. Identificarea serviciilor de specialitate oferite de către stat pentru veterani în scopul integrării socio-profesionale.....	147
3.3. Identificarea factorilor implicați în integrarea socio-profesională.....	153
3.4. Înțelegerea modului de construire a semnificațiilor participării la o misiune.....	161
3.5. Identificarea factorilor în luarea deciziei de a participa la o misiune într-un teatru de operații ...	168

Capitolul IV

Interpretarea datelor cercetării	171
4.1. Realizarea integrării socio-profesionale	171
4.1.1. Pregătirea pentru integrarea socio-profesională pe timpul pregătirii pentru misiune.....	171

4.1.2. Realizarea integrării socio-profesionale a veteranului după revenirea acestuia din misiune.....	175
4.1.3. Provocările cu care se confruntă veteranii în timpul integrării post-misiune.....	179
4.1.4. Modul în care se integrează veteranilor după producerea incidentului din teatrul de operații/ zona de misiune.....	181
4.2. Acordarea serviciilor de către instituțiile abilitate pentru integrarea socio-profesională a veteranilor.....	183
4.2.1. Modalitatea de acordarea serviciilor necesare integrării socio-profesionale a veteranilor	183
4.2.2. Necesitatea adaptării serviciilor destinate integrării veteranilor la nevoile reale ale acestora.....	186
4.2.3. Nevoia ca specialiștii în integrare să fie veterani ai teatrelor de operații.....	189
4.2.4. Necesitatea ca specialiștii în integrare să fie compatibili cu ceilalți specialiști din statele membre NATO	195
4.2.5. Utilitatea asistentului social în cadrul specialiștilor în integrarea socio-profesională a veteranilor din teatrele de operații	197
4.3. Factorii implicați în integrarea socio-profesională a veteranilor din teatrele de operații/ zonele de misiune	200
4.3.1. Implicațiile producerii unui incident în teatrul de operații/zona de misiune	200
4.3.2. Consecințele producerii incidentului pentru veterani și/sau a familiei acestuia	202
4.3.3. Modul de transmitere și modalitatea de receptare a informației de către familie despre producerea incidentului în care a fost implicat veteranul.....	204
4.3.4. Nevoile veteranilor după incidentului în teatrele de operații/zonele de misiune.....	205
4.3.5. Modalitatea prin care instituțiile statului se implică în integrarea post-incident a veteranilor din teatrele de operații/zonele de misiune	208
4.3.6. Trăirile veteranilor după incidentul produs în teatrul de operații/zona de misiune.....	211

4.4. Implicațiile în cazul participării la o misiune pentru veteran și pentru familia acestuia	213
4.4.1. Sarcinile pe care veteranul le poate îndeplini pe timpul unei misiuni în teatrul de operații/ zona de misiune	213
4.4.2. Modalitatea prin care este realizată comunicare cu familia pe durata misiunii	215
4.4.3. Evenimentele neplăcute care se pot întâmpla acasă pe perioada absenței veteranului ca urmare a participării acestuia la misiune.....	218
4.4.4. Evenimentele neplăcute în care pot fi implicați veteranii pe perioada desfășurării în teatrele de operații/zonile de misiune.....	220
4.4.5. Modul în care misiunea desfășurată în teatrul de operații poate influența veteranul și/sau familia acestuia.....	223
4.4.6. Provocările cu care se poate confrunta veteranul după terminarea misiunii și revenirea sa acasă ..	228
4.5. Motivele pentru care veteranii aleg să participe la o misiune într-un teatru de operații/ într-o zonă de misiune	229
4.5.1. Argumentele veteranilor pentru care aceștia aleg să participe la o misiune într-un teatru de operații/zonă de misiune	229
4.5.2. Argumentele soțiilor de veterani pentru care veteranii aleg să participe la o misiune într-un teatru de operații/zonă de misiune.....	232
4.5.3. Opiniile soțiilor de veteran despre participarea veteranilor la o viitoare misiune	233

Capitolul V

Concluzii și recomandări	236
5.1. Concluzii.....	236
5.1.1. Definirea integrării socio-profesionale.....	236
5.1.2. Implicarea instituțiilor statului în integrarea socio-profesională	238
5.1.3. Factorii implicați în integrarea socio-profesională a veteranilor din teatrele de operații/ zonele de misiune.....	238
5.1.4. Implicațiile în cazul participării la o misiune pentru veteran și/sau pentru familia acestuia	240

5.1.5. Motivele pentru care veteranii aleg să participe la o misiune într-un teatru de operații.....	240
5.2. Recomandări.....	241
Anexe	245
Anexa nr. 1. Numărul veteranilor din teatrele de operații aflați în evidența Ministerului Apărării Naționale	247
Anexa nr. 2. Situația nominală cu militarii decedați în teatrele de operații.....	248
Referințe bibliografice	251
Legislație	277
Acronime	280
Tabelul figurilor	282

Introducere

Contextul cercetării

Această cercetare își propune să analizeze integrarea socio-profesională, probabil cea mai mare provocare pentru că oamenii sunt parte a acestui proces complex de la începutul vieții și până la sfârșitul acesteia. Am decis abordarea integrării socio-profesionale deoarece considerăm că nu se poate discuta pentru o persoană separat despre integrare socială versus integrare profesională, deoarece așa cum afirmau Holt – Lunstad & Uchino (2015), respectiv Brissette et al. (2000) despre integrarea socială că aceasta este „un construct multidimensional” care poate fi definit ca fiind „măsura în care indivizii participă la o varietate de relații sociale și un sentiment de comunitate și identificare cu rolurile sociale ale cuiva”, pe când integrarea profesională, ca urmare a mobilității de care se bucură și poporul nostru după aderarea la NATO (2004) și la UE (2007), poate fi înțeleasă ca fiind dobândirea cunoștințelor și abilităților necesare profesiei, precum și dobândirea unei culturi profesionale și, nu în ultimul rând, crearea identității de profesionist. Integrarea profesională constă în îndeplinirea cerințelor formale ale postului respectiv, dar și internalizarea atitudinilor, competențelor și comportamentelor, precum și a culturii profesionale respective. Cercetarea își propune să abordeze integrarea socio-profesională a veteranilor, care, după executarea unei misiuni într-un teatru de operații (Irak, Kosovo, Afganistan etc.), au fost *obligați* să se integreze socio-profesional la ajungerea în aria de responsabilitate, iar după îndeplinirea misiunii încredințate pentru o perioadă de minimum șase luni, la revenirea în țară, vor trebui să se (re)integreze socio-profesional aici, acasă la ei.

Pentru cititorul acestor rânduri, care nu este familiarizat cu domeniul militar, s-ar putea ca această scriere să i se pară *străină*, cu termeni complicați, lipsită de interes, motivând, de ce nu, că aceasta este destinată doar persoanelor din domeniu. Astfel, se pot naște diverse întrebări care ar fi destul de plauzibile: *De ce ar prezenta interes integrarea socio-profesională a veteranilor din teatrele de operații? Cine sunt veteranii din teatrele de operații? Ce sunt teatrele de operații? Cu ce ne ajută pe noi, cetățenii, acești*

veterani din teatrele de operații? De ce se duc ei acolo? O fac pentru bani, nu?

Considerăm că fiecare domeniu își are necunoscutele sale care merită abordate, cercetate, interpretate și prezentate publicului larg, iar acolo unde sunt identificate anumite aspecte demne de atenția cititorului, acestea trebuie analizate. Separația dintre ceea ce este benefic și ceea ce este în detrimentul unui actor social trebuie argumentată și explicată pentru ca publicul larg să cunoască de ce este așa ceea ce este și nu este în alt fel.

După suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu începând cu data de 1 ianuarie 2007, conform legii 395/2005, în opinia publică din țara noastră s-a inoculat ideea, conform căreia, *armata s-a scos, armata nu mai este obligatorie* etc. Este firesc ca o parte a populației să nu mai fie interesată de acest domeniu și am dori să amintim ceea ce spunea Winston Churchill și anume că „pe militar și pe Dumnezeu îi adori numai în caz de pericol și nu înainte; după ce pericolul a trecut și totul este în ordine, pe Dumnezeu îl uităm și pe militar îl hulim”. Legea nr. 446/2006 precizează că „la declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, îndeplinirea serviciului militar, în calitate de militar în termen, devine obligatorie pentru bărbații cu vârsta între 20 și 35 de ani”. În acest caz, pentru a nu produce panică în cazul unui conflict armat, care ar putea apărea în orice zonă geografică și de ce nu și în interiorul graniței noastre, pentru a avea o idee despre acest domeniu, ideal ar fi o pregătire minimă în domeniul militar pentru fiecare cetățean, mai exact o *educație militară* care, așa cum o fac și alte educații (artistică, plastică) să prezinte informații, sugestii din domeniul militar pentru a forma o cultură militară de bază pentru oricare cetățean al statului.

Începând cu anul 1990, Armata României își începe participarea cu trupe în afara granițelor statului în diverse zone, dintre care amintim doar câteva: Somalia, Rwanda, Angola, Bosnia – Herțegovina, Kosovo, Irak, Afganistan. Personalul militar participă la misiuni în teatrele de operații/zonile de misiune, așa cum se menționează în Constituție (2003) „în condițiile legii și a tratatelor la care România este parte”, dar și în urma angajamentelor asumate prin aderarea la NATO și nu în ultimul rând pentru a promova valorile, tradițiile și cultura militară românească. În urma participării la misiunile și operațiile din afara granițelor statului român, tributul Armatei României este de 30 de eroi¹ (decedați care

¹ Conform <https://www.mapn.ro/eroi/> 25.12.2022, 08.00.

au lăsat în urma lor 21 de soții și 21 de copii), militari răniți² (76 din teatrele de operații și 5 din misiuni externe), militari cu diverse afecțiuni medicale³ (74 din teatrele de operații și 3 din misiuni externe) și militari răniți în acțiuni miliare care sunt încadrați în grade de invaliditate⁴ (67 din care 8 în gradul I, 30 în gradul II și 29 în gradul III).

Este cunoscut faptul că impactul participării la o misiune într-un teatru de operații, așa cum aminteau Ursano & Norwood (1996) în lucrarea lor, poate avea drept rezultat „un șoc puternic sau de durată, atât asupra participantului cât și asupra familiei sale”. După revenirea veteranilor din misiune, aceștia au nevoie de servicii și de specialiști care să îi ajute să își reia viața și rutina zilnică avută înainte de participarea la misiunea externă. Întoarcerea *acasă* a veteranului, transformat de acțiunile din zona de operații, după ce acesta a trăit într-o lume unde riscul de a muri este crescut, după ce a interacționat cu o societate diferită de a sa prin cultură, valori, religie, pentru acesta vin provocări dintre cele mai diverse, iar cea mai mare dintre acestea este, probabil, tranziția de la statutul de combatant avut *acolo*, la acela de *aici*, de persoană care trăiește într-o societate democratică și liberă, așa cum este societatea românească. Dacă ar fi să ne raportăm la modalitatea prin care alte state membre NATO abordează integrarea socio-profesională post-misiune, putem afirma, fără să comitem vreo greșală, că diferențele sunt semnificative referitor la ceea ce li se oferă colegilor din alte armate aparținând NATO și ceea ce oferă statul român veteranilor români. Această afirmație are ca suport concluziile la care au ajuns veteranii români în urma interacțiunilor cu veteranii din alte armate, în urma cursurilor, a misiunilor executate în comun, a tratamentelor de care au beneficiat unii dintre veteranii care au fost răniți în teatrele de operații și pentru care statul nostru nu și-a permis tratamentul, veteranii care au fost transferați în alte state, cum ar fi de exemplu Centrul Medical Regional Landstuhl, Germania.

Cercetarea noastră își propune să identifice, pe lângă aspectele legate de integrarea socio-profesională a veteranilor și ce anume cred aceștia că trebuie îmbunătățit de către stat și ministerul de resort pentru ca ei să poată beneficia de servicii în conformitate cu nevoile reale, de specialiști anume destinați integrării post-misiune

² Conform <https://dcvp.mapn.ro/pages/situatie-raniti-eroi-urmasi> 25.12.2022, 08.09.

³ *Idem* 25.12.2022, 08.11.

⁴ *Idem* 25.12.2022, 08.15.

și cum ar putea fi îmbunătățite serviciile destinate veteranilor și familiilor acestora.

Rezumând, cercetarea noastră își propune identificarea dificultăților cu care se confruntă veteranii din teatrele de operații la revenirea din misiune, cum fac față aceștia provocărilor integrării, dacă statul și ministerul de resort le oferă suportul necesar și mai ales dacă entitățile și actorii implicați în integrarea post-misiune corespund nevoilor sau dimpotrivă trebuie să se perfecționeze, să coopereze cu alte state membre NATO, iar acolo unde este deficit de specialiști, este necesară cooptarea altor specialiști, așa cum au alte state membre NATO în organigramă și, nu în ultimul rând, implicarea altor instituții în integrarea post-misiune.

Precizări terminologice

Înainte de prezentarea conținutului și a principiilor metodologice, considerăm că se impun anumite precizări terminologice și anume ce se înțelege prin conceptele de *integrare (socio-profesională)*, *veteran din teatrele de operații* și *teatru de operații/zonă de misiune*.

Despre *integrare*, Coteanu (2010) menționa că aceasta este cea „încorporare într-un tot”, sau mai exact să te încadrezi în ceea ce te înconjoară, să nu faci notă discordantă. În schimb, Marshall & Scott (2014) afirmau despre integrare că reprezintă „principiile prin care indivizii sau actorii se află în relații de reciprocitate în interiorul societății”. Dacă ne referim la *integrarea socială*, vom aduce în atenție ceea ce afirmau Zamfir & Vlăsceanu (1993) și anume că aceasta reprezintă „procesualitatea interacțiunilor dintre individ sau grup și mediul social specific sau integral, prin intermediul căreia se realizează un echilibru funcțional al părților”. *Integrarea profesională* constă în adaptarea la noul mediu, care presupune ca atitudinile și comportamentele să fie adecvate și dezirabile, iar modul prin care acestea sunt puse în aplicare să fie în concordanță cu practicile noii instituții. *Integrarea profesională în domeniul militar* presupune *respectarea întocmai* a legislației specifice și așa cum este menționat și în Legea nr. 446/2006, prin jurământul militar, personalul se obligă să respecte „Constituția, legile țării și regulamentele militare”, dar și așa cum este precizat în Legea nr. 80/1995, respectiv nr. 384/2006 „interzicerea sau restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți”. Acceptarea celor menționate anterior este tot un aspect care ține de integrarea profesională în domeniul militar. *Integrarea socio-profesională a veteranilor* constă în tranziția de la drepturile și obligațiile avute

acasă la acelea din teatrul de operații/zona de misiune, iar la finalul misiunii la cele din zona de operații la acelea de *acasă*.

Cel de-al doilea concept al cercetării noastre este acela de *veteran*. Din punct de vedere etimologic, termenul de veteran, în concepția lui Crăcea (2009), provine de la latinescul *veterānus* care semnifică „militar în vârstă, cu experiență de luptă”. Conform Legii nr. 168/2020, veteranii din teatrele de operații sunt „personalul participant la acțiuni militare, misiuni și operații în afara statului român desfășurate în teatre de operații/zona de misiuni care îndeplinește următoarele criterii... a participat cel puțin 120 de zile, neîntrerupt sau cumulativ... răniții, militarii invalizi, civilii invalizi, personalul participant care a dobândit afecțiuni fizice și/sau psihice”. Prezenta lucrare vorbește despre veteranii din teatrele de operații, cea mai nouă generație de veterani ai țării noastre, cei care au participat la acțiuni militare, misiuni și operații, diferite de cele ale înaintașilor noștri, *veteranii de război*, aceia care au participat la cel De-al Doilea Război Mondial. În fața celor 1748 veterani de război⁵ (notă: când am început cercetarea erau 2456 de veterani de război), ne înclinăm și le suntem recunoscători pentru actele de eroism pe care le-au făcut în numele țării și al neamului românesc. Cercetarea noastră nu își propune să contrapună cele două categorii de veterani, veteranii de război și veteranii din teatrele de operații, pentru a face comparații între aceștia.

Ultimul concept utilizat în cercetarea noastră este acela de *teatrul de operații/zona de misiune*. Teatrul de operații, conform JP 1 (2017), reprezintă „zona geografică a cărei responsabilitate i-a fost încredințată unui comandant militar”. Legea nr. 168/2022 definește teatrul de operații/zona de misiune ca fiind „aria geografică (terestră, maritimă și/sau aeriană) în afara teritoriului statului român în care misiunea/operația este autorizată să se desfășoare, conform mandatului încredințat de către organizația internațională/coaliția responsabilă de planificarea, implementarea, coordonarea și monitorizarea tuturor activităților operaționale din respectiva arie geografică”. Conform JP 3-0 (2018), teatrele de operații sunt, de obicei, „de dimensiuni semnificative și permit operații în adâncime care pot fi de lungă durată”. Un teatru de operații trebuie să ofere condițiile necesare pentru protecția forțelor care nu sunt implicate în operații și acțiuni militare, să asigure suportul logistic pentru întreaga forță, să asigure informațiile necesare întregului spectru de operații și acțiuni militare, să asigure comanda misiunii, să ofere accesul și parteneriatul comun cu toate forțele participante la

⁵ <https://veteraniiromaniei.mapn.ro/> – 25.12.2022, 16.11.